

UDK 371.3:94
UDK 94

ISSN 1334-1375

DRUŠTVO ZA HRVATSKU POVJESNICU

POVIJEST U NASTAVI

god. VIII (2010.)

br. 2 (16) / str. 201-350

srednja europa

Zagreb, jesen 2010.

Nastava u muzeju – primjer suradnje škole s muzejom

U članku autor prikazuje prednosti suradnje s muzejom prilikom planiranja i izvedbe nastave. Nakon uvodnog razmatranja u kojem se analiziraju prednosti rada s povijesnim izvorima, autor donosi prikaz jedne radionice za učenike četvrtog razreda srednje škole izvedene u Muzeju Slavonije u Osijeku koju je osmislio Denis Detling, profesor povijesti i muzejski pedagog u spomenutom muzeju. U drugom dijelu članka autor, analizirajući tu radionicu, pokazuje pogodnosti takvog načina izvođenja nastave za učenike i za nastavnike.

Ključne riječi: terenska nastava, slikovni povijesni izvori, analiza izvora, FNRJ, povijesna radionica, politički promidžbeni plakati

Neke prednosti rada s izvorima

Rad s povijesnim izvorima svakako ima neke prednosti u odnosu na rad s klasičnim udžbeničkim tekstom. Iako je udžbenik kao temeljni izvor podataka važno nastavno pomagalo, nekada nedovoljno jasno prikazuje povijesnu problematiku. Svaki se nastavnik s vremena na vrijeme nađe u situaciji da mora učenicima objasniti i pojasniti neki komplicirani povijesni problem te u takvoj situaciji rijetko upućuje učenika na udžbenik, već crta sheme,¹ pojednostavljuje pomoću natuknica ili verbalno razlaže problem. Povijesni izvori mogu vrlo učinkovito ilustrirati neki povijesni konflikt ili problem. Nekada samo jedna izjava relevantne povijesne ličnosti može biti slikovitija i intrigantnija od cijele stranice udžbeničkog teksta. Tako Mačekova izjava »Kak vidite, lajbek je raskopčan...«² slikovito sažima deset godina političkih previranja u Kraljevini SHS, a Radićevo upozorenje »Gospodo! Još nije prekasno! Ne srljajte kao guske u maglu!«,³ ne samo da je danas široko prepoznatljiva fraza, već sažeto prikazuje okolnosti oko sjedinjenja Države SHS sa Srbijom. Slikovni su izvori još zahvalniji ako se želi postići navedeno. Fotografije ili karikature mogu na zoran, čak

1 Za utjecaj shematskih prikaza složenih problema na usvajanje gradiva vidi: Marija Vrbečić, *Nastava povijesti u teoriji i praksi* (Zagreb: Školska knjiga, 1968).

2 Suzana Leček et al., *Povijest 4: za 4. razred gimnazije* (Zagreb: Profil, 2006), 122.

3 Hrvoje Matković, *Na vrelima hrvatske povijesti* (Zagreb: Golden marketing, 2006), 251-253.

i humorističan način razjasniti inače vrlo komplicirane političke probleme. Poznate su karikature velikih sila kako se zlokobno nadvijaju nad zemljovid željenog teritorija pored kojeg drhti predstavnik ugrožene države. Tako povijesni izvori mogu biti iskorišteni kao žarišne točke oko kojih se sistematizira gradivo.

Osim što ilustriraju već postavljane probleme, povijesni izvori mogu biti odličan izvor istraživačkih pitanja koja služe kao temelj za proučavanje uže ili šire povijesne teme. Ljudski mozak funkcionira na način da izbjegava razmišljanje kao nepotreban napor ako uvjeti za kognitivnu aktivnost nisu optimalni. Istraživanja funkcioniranja mozga pokazuju da mozak najučinkovitije uči ako prvo uoči problem te se aktivira rješavajući ga. Stoga je bitno pred učenike postaviti za njih rješiv intrigantan problem da bi ishodi učenja bili optimalni.⁴ Citirana Mačekova izjava tako može biti iskorištena kao uvod u problematiku Vidovdanskog ustava, beogradskog centralizma i politike HSS-a.⁵ Umjesto linearnog izlaganja događaja, problem se može postaviti na početku sata, a potom analizirati kako je uopće došlo do problema i kako je bio rješavan. Prednosti problemske nastave osobito su uočljivi u nastavi povijesti. Suvremeni trendovi u razvoju nastave povijesti nastoje, i to opravdano, u učeniku razviti razumijevanje historiografije kao znanosti,⁶ a taj se cilj može postići simuliranjem historiografskog istraživačkog postupka koji pak počinje problemom kojega valja istražiti i riješiti.

Postoji još jedna prednost povijesnih izvora nad udžbeničkim tekstom. Naime, svaki izvor, osim što ima deskriptivni karakter, ima i određenu *perspektivu*, odnosno točku gledišta. Dok je udžbenik temeljen na *znanstveno provjerenim i općeprihvaćenim teorijama*,⁷ te isto tako iznosi činjenice čiji je odabir temeljen na znanstvenom konsenzusu, povijesni je izvor uglavnom pristran, odnosno prikazuje događaj iz nečije perspektive. Iako je cilj historiografije eliminiranje tih perspektiva i dolazak do što objektivnijeg tumačenja događaja, uočavanje i analiza upravo tih perspektiva krucijalne su ako se želi postići potpunije razumijevanje povijesnog događaja, a i historiografije kao znanosti. Dapače, suprotstavljanje povijesnih izvora koji na različite načine govore o istom događaju temelj je vrijedne nastavne metode koju je razradio Robert Stradling.⁸ Na nastavi povijesti može se vježbati analiza izvora, a time

4 O implikacijama rezultata istraživanja rada mozga za nastavu vidi: Daniel T. Willingham, *Why don't students like school? A cognitive scientist answers questions about how the mind works and what it means for the classroom* (San Francisco: Jossey-Bass, 2009), 14-18.

5 Ova izjava može postati vrelo istraživačkih pitanja: Što predstavlja lajbek? Tko ga je raskopčao i što to znači? Zašto je raskopčan? Hoće li ponovno biti zakopčan? Zašto je Maček optimističan glede tog raskopčavanja? Hoće li se njegov optimizam potvrditi ili izjaloviti? itd.

6 Dodatak Preporuci Vijeća Europe R (2001) 15 o nastavi povijesti u 21. stoljeću, vidi: *Povijest u nastavi* I, br. 1 (2003): 7-13. Stavljanje naglaska na istraživačku nastavu i razvijanje vještina aktualno je pitanje metodike nastave povijesti i tema je brojnih knjiga i članaka.

7 Udžbenički standard (Zagreb: MZOS, 2006.), <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/296732.html> (Posjet 14. 03. 2010.)

8 Robert Stradling, *Multiperspektivnost u nastavi povijesti*, prev. Silvije Devald i Draženka Kešić (Zagreb: Srednja Europa, 2005).

se razvijaju i vještine kritičkog mišljenja neophodne za razumijevanje kako prošlosti tako i sadašnjosti.

Korištenje povijesnih izvora u svakodnevnoj nastavi otežano je nedostupnošću istih. Većina udžbenika sadrži određenu količinu izvornih tekstova i iskoristivog slikovnog materijala, a neki udžbenici nude i dodatne zbirke tekstova, no, čak i uz to, nije uvijek jednostavno prikupiti adekvatne izvore za optimalno osmišljavanje i izvedbu nastave. Suradnja s muzejom, pogotovo ako muzej zapošljava muzejskog pedagoga, moguće je rješenje ovog problema. Količina izvorne građe kojom raspolaže muzej ne može se mjeriti s količinom materijala koja je na raspolaganju prosječnom nastavniku, a muzejski pedagog, kao osoba koja ima pristup tom materijalu i ima iskustva rada u nastavi, može vrlo lako osmisлити aktivnosti za rad učenika na izvornoj povijesnoj građi.

U ovome će se članku analizirati jedan primjer radionice kojom se, pomoću povijesnih izvora, nastoji ponoviti, sistematizirati i produbiti segment gradiva četvrtog razreda srednje škole. Radionicu je, koristeći muzejsku građu, osmislio i izveo Denis Detling, prof., muzejski pedagog Muzeja Slavonije u Osijeku, i to u prostorijama Muzeja u proljeće 2009. godine. U radionici je sudjelovalo 25 učenika 4. razreda III. gimnazije Osijek te njihov profesor Vedran Ristić.

Cilj radionice

Gradivo koje se obrađivalo u radionici odnosilo se na kraj Drugog svjetskog rata i nastanak FNRJ te je zbog same naravi problematike koju obrađuje vrlo zahvalno za rad s izvornim slikovnim materijalom. Naime, tema problematizira upravo sukob različitih političkih utjecaja koji su, nakon razdoblja latentnosti zbog antifašističkog pokreta, kulminirali nakon što je područje Jugoslavije oslobođeno od fašističkog utjecaja. Slikovni materijali koji se koriste u radionici predizborni su plakati za Ustavotvornu skupštinu koji vrlo efektно ilustriraju borbu za političku naklonost naroda. Sami plakati, kao i današnji predizborni plakati, imaju promidžbenu funkciju te u kombinaciji s karikiranim prizorima koje prikazuju, odlično (pre)naglašavaju ideološke različitosti iz perspektive Komunističke partije. Ova radionica, dakle, pokušava jednu kompliciranu političku temu razjasniti pomoću interpretiranja slikovnih izvora.

Cilj je radionice bio ponoviti, produbiti i sistematizirati gradivo nastavne cjeline *Hrvatska za vrijeme Drugog svjetskog rata*. Muzejski pedagog Muzeja Slavonije Denis Detling u tu je svrhu, u dogovoru s profesorom Vedranom Ristićem, osmislio radionicu *Politički plakat za izbore* koristeći pri tome materijale izložbe *Plakat za plakat* koja je tada bila postavljena u Muzeju. U sastavu te izložbe nalazilo se i nekoliko predizbornih plakata KP iz studenog 1945. godine kojima se ona prikazuje kao jedina politička opcija sposobna za uspostavu stabilne vlasti na području tada već bivše Kraljevine Jugoslavije, a ostale je političke opcije nastojala diskreditirati.

S obzirom na utjecaj i realnu moć KP, koju je stekla kao predvodnica antifašističkog pokreta, te na fiktivnu prirodu izbora koji su se održavali u ozračju Narodne fronte, ne samo u Jugoslaviji, nego i u ostalim zemljama istočne Europe, ključno pitanje na koje su učenici trebali pronaći odgovor glasilo je: *Je li politička (izborna) kampanja 1945. godine u Jugoslaviji bila potrebna?* Da bi došli do odgovora na to pitanje, učenici su na raspolaganju imali šest promidžbenih plakata, fotografije protagonista prikazanih na plakatima te dvije sheme i jednu tablicu koje su sažimale gradivo o Hrvatskoj za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Tijek radionice

U uvodnom dijelu učenici su bili raspoređeni u 6 grupa od po 4 učenika. Dobili su materijale (navedene gore) te su ih nekoliko minuta pregledavali i upoznavali se s njima. Nakon toga voditelj je ukratko obrazložio što se nalazi na materijalima. Potom su učenici dobili upute da prouče plakate, da pokušaju identificirati osobe na njima pomoću fotografija, da pročitaju natpise na plakatima te da ih pokušaju obrazložiti imajući na umu kontekst u kojem su nastali. U završnom dijelu je, dijelom frontalno, a dijelom kroz razgovor s učenicima voditelj ponovio školsko gradivo potrebno za postavljanje konteksta te dao učenicima znak da počnu raditi.

U središnjem dijelu radionice učenici su analizirali plakate i odgovarali na pitanja. Diskutirali su međusobno unutar grupe, a i grupe međusobno, dok su ih voditelj i nastavnik obilazili te im pomagali, usmjeravali ih, odgovarali na pitanja i uklanjali nejasnoće.

U završnom dijelu radionice predstavnici grupa izlagali su rezultate analize. Opisivali su vlastite plakate te iznosili odgovore do kojih su došli. Nakon što je svih šest grupa završilo izlaganje, voditelj je ponovno postavio ključno pitanje. Uslijedila je diskusija u kojoj je svaka grupa iznijela odgovor na pitanje. Većina je grupa, poznavajući gradivo, a i ishod izbora, odgovorila da kampanja nije bila potrebna jer je KP imala u rukama stvarnu vlast, ali bilo je i drugačijih stajališta. Poneki su tvrdili su da je već i samo postojanje plakata dokaz da je kampanja bila potrebna te da se KP ne bi upuštala u takav pothvat da to nije smatrala potrebnim, odnosno, da opozicija nije predstavljala stvarnu prijetnju. Nakon kraće diskusije sve su se grupe složile oko opravdanosti kampanje, no ne zbog oporbene prijetnje, već zbog toga što su se izbori odvijali pod okom međunarodne javnosti, a KP se još uvijek morala prikazivati kao demokratska stranka kakvom se prikazivala za vrijeme rata. Nastavnik je uputio učenike da dodatno istraže temu kod kuće te da će, prema potrebi, nastaviti diskusiju na satu.

Radionica je bila vrlo uspješna. Učenici su aktivno istraživali zadanu temu i relativno su lako povezivali prizore na plakatima sa znanjem stečenim na redovnoj nastavi te su uz minimalnu pomoć pedagoga i nastavnika došli do odgovora na ključno pitanje.

Analiza radionice

Izbori 1945. godine odličan su primjer složene političke teme koja se može pojednostaviti pomoću povijesnih izvora, u ovome slučaju političkih plakata. Ne samo da je tema izbora za Ustavotvornu skupštinu zahtjevna sama po sebi, već je za njezino potpuno razumijevanje potrebno temeljito poznavanje političke situacije u Jugoslaviji i svijetu 1945. godine. Političke su teme, kao mreža raznih ideja i utjecaja, katkad vidljivih, a katkad nevidljivih, ponekad vrlo apstraktne te se pomoću slikovnih izvora mogu učiniti zornima. Uzmimo za primjer jedan plakat. Postavljanjem preciznih pitanja, ovaj se plakat može odlično iskoristiti za ponavljanje i produbljanje gradiva. Plakat može postati žarišna točka oko koje se znanje organizira.

U tablici 1 prikazuje se primjer analize plakata. Sastoji se od dva stupca: u lijevom se nalaze pitanje za analizu plakata, a u desnom fond znanja koji se aktivira prilikom analize, odnosno činjenice koje se mogu ponoviti kroz analizu, a potrebne su za razumijevanje sadržaja plakata. Dakako, prilikom aktiviranja već stečenog znanja, vrlo se lako mogu dodati nove činjenice u svrhu produbljanja znanja. U tablici, naravno, nisu iscrpljena sva moguća pitanja i odgovori.

Za razliku od klasičnog linearno-kronološkog izlaganja od kojeg se sastoji udžbenički tekst, analiza izvora nudi sasvim drugačiji, po mnogočemu bolji način obrade gradiva. Postavljanjem problema u središte procesa učenja otvaraju se mnoga pitanja vezana uz gradivo, a učenik mora sam doći do odgovora te tako uistinu postaje istraživač prošlosti, a znanje stečeno na taj način lakše se pamti i trajnije je. Kod analize izvora postoji nekoliko uobičajenih, temeljnih pitanja poput:

- Tko je izradio izvor?
- Zašto je izrađen?
- Što nam izvor govori?
- Što nam ne govori? i sl.

Od tih se općenitih pitanja prelazi na preciznija pitanja vezana uz specifičan izvor (vidi Tablicu 1), a odgovori na ta pitanja zahtijevaju povezivanje i kombiniranje na-

Jedan od plakata koji su osvanuli u rano jutro 11. studenog 1945., netom prije samog početka izbora za Ustavotvornu skupštinu Jugoslavije (iz fundusa Muzeja Slavonije Osijek).

učenog gradiva. Svrha analize izvora u ovome je slučaju pronalaženje odgovora na ključno pitanje. Dakle, od samog je početka u centru zbiljanja problem kojeg valja riješiti, a rješava se otvaranjem i rješavanjem niza manjih problema. Učenika ne usmjerava tekst već tijekom istraživanja formira učenik sam kroz analizu izvora. Učenici tako imaju priliku učenje prilagoditi vlastitom stilu učenja, a rad u grupi omogućava i suradničko učenje sa svim prednostima koje ono nosi.

Tablica 1. Primjer analize plakata
(Odnosi se na Plakat 1. Ostali se plakati nalaze u prilogu)

Pitanja:	Odgovori:
Tko je Petar II.? Gdje se on nalazi u vrijeme izbora?	Petar II. Karadorđević bio je posljednji kralj Kraljevine Jugoslavije, a od njemačkog zauzimanja Jugoslavije 1941. boravi u Londonu.
Tko je Vlad ko Maček? Gdje se on nalazi? Zašto su Maček i Petar II. na plakatu?	Vladko Maček je vođa HSS-a. Tijekom rata bio je zatvoren u Jasenovac i u kućni pritvor, a emigrirao je u svibnju 1945. godine. Obojica su predstavljali političke alternative KP.
Tko ih sprječava da se vrate? Zašto? U kakvim su odnosima sa seljacima? Zašto se seljaci protive njihovom povratku?	Petru II. zabranjen je povratak u Jugoslaviju dok se o tome ne očituje narod. U povratku ih sprječava KP koja ima potporu saveznika zbog uspjeha u antifašističkom pokretu. HSS je do prije rata bio najjača stranka u Hrvatskoj i okupljao je sve seljake, no tijekom rata dolazi do raslojavanja HSS-a zbog čega je 1945. godine ova stranka bitno oslabljena unatoč naporima Ivana Šubašića da ju ponovno ujedini.
Što znači petokraka zvijezda u gornjem lijevom uglu plakata? Zašto KP ne želi da se Maček i Petar II. vrate?	Petokraka zvijezda bila je simbol KP. KP je, iako se predstavljala kao demokratska stranka koja djeluje unutar okvira Narodne fronte, sustavno onemogućavala djelovanje oporbenih opcija nakon svibnja 1945. godine. Izbjeglička vlada u Londonu i HSS bile su najutjecajnije opozicijske opcije te ih zbog toga KP prikazuje na plakatu. Prikazuje ih kao političare koji nemaju potporu naroda, a svojevrijedno se žele vratiti na vlast.
Zašto se veliča republika?	Republika se veliča jer se KP kroz trajanje NOB-a prikazivala kao demokratska stranka koja teži republikanskom, federalističkom uređenju države nakon rata kako bi privukla što više pristaša. Nakon rata morala se nastaviti tako prikazivati kako bi uvjerila narod da poslijeratna Jugoslavija neće biti komunistička i time spriječila rasulo vlastite političke baze.

Strategija multiperspektivnosti ima mnoge odgojne prednosti od kojih je najvrjednija vježbanje tolerancije i empatije kroz uživanje u ulogu drugog, bilo to druga nacija ili društvena skupina, a bila je prisutna u ovoj radionici. Multiperspektivnost se

definira kao »strategija razumijevanja gdje uzimamo u obzir i drugu perspektivu (ili perspektive drugih) pored vlastite«. ⁹ Iako učenici nisu dobili eksplicitne upute koje prate ovu strategiju, sama analiza plakata zahtijevala je uživljavanje u uloge raznih grupa poput KP, naroda i izbjegličke vlade, kako bi se moglo odgovoriti na zadana pitanja. Svi plakati prikazuju predizbornu situaciju kroz gledište KP, a uočavanje te perspektive bilo je omogućeno upravo analizom izvora koji posjeduju određenu pristranost, odnosno gledište. Rad s udžbeničkim tekstom, koji mora biti neutralan, ne pruža mogućnost uočavanja perspektiva te nije pogodan za ovakvu strategiju. Zbog vremenske ograničenosti radionice ova se strategija nije mogla u potpunosti razviti. Učenici bi mogli dobiti zadatak da sami dizajniraju plakat izbjegličke vlade čime bi se morali dublje uživjeti u drugu perspektivu. No, ipak, sama narav plakata i zadataka vezanih uz njihovu analizu zahtijevala je uočavanje točke gledišta nekoliko različitih društvenih grupa.

Zaključak

Ovakav način izvođenja nastave, osim što predstavlja jedan dobrodošao prekid monotonosti školske nastave, sa sobom nosi nekoliko prednosti, kako za učenike, tako i za nastavnike. Osim već navedenih vještina vezanih uz interpretiranje izvora, učenici ovakvom nastavom razvijaju i vještine kritičkog mišljenja. Učenik koji umije kritički analizirati prošlost moći će isto učiniti i sa sadašnjošću.

Plakati korišteni u radionici bili su dio izložbe »Plakat za plakat« koja je tada bila postavljena u Muzeju. Analizom predmeta koji se mogu naći u Muzeju i povezivanjem istih s nastavnim gradivom, premošćuje se jaz između *nastave* i *stvarnosti*. Time se učeniku pokazuje da je svakodnevno okružen potencijalnim povijesnim izvorima koji imaju neko značenje koje se može otkriti pravilnom interpretacijom, a da u školi ima priliku naučiti kako pravilno interpretirati izvore. Vještine analize izvora nisu primjenjive samo na prošlost. Propagandni i reklamni plakati danas su svakodnevnica, a iza njih leži mreža interesa, namjera i perspektiva koji se mogu otkriti postavljanjem sličnih pitanja kao i za plakate iz 1945. godine.

Nastavnicima ovakva nastava daje određenu slobodu pri realiziranju nastavnog programa. Uključivanje Muzeja kao ustanove koja skrbi o izvornoj povijesnoj građi i zbog toga je najuže vezana uz historiografiju nudi razne mogućnosti za obogaćivanje nastave. Nastavnik može ili sam osmisliti aktivnosti za učenike ili to može učiniti muzejski pedagog. U svakom slučaju, muzej posjeduje goleme resurse u obliku izvorne povijesne građe koji se potencijalno mogu iskoristiti u didaktičke svrhe.

---

⁹ Za problematiku o samoj definiciji multiperspektivnosti vidi: Stradling, *Multiperspektivnost u nastavi povijesti*, 17-27.

Prilog 1

Plakati korišteni u radionici – izbor 5 plakata koji su osvanuli u rano jutro 11. studenog 1945., netom prije samog početka izbora za Ustavotvornu skupštinu Jugoslavije (iz fundusa Muzeja Slavonije Osijek).

Prilog 2

Artikulacija radionice kako ju je osmislio muzejski pedagog Muzeja Slavonije Osijek

Politički plakat za izbore

*(radionica za učenike s političkim plakatima izloženima
u Muzeju Slavonije na izložbi Plakat za plakat)*

Ključno pitanje radionice: Je li politička (izborna) kampanja 1945. godine u Jugoslaviji bila potrebna?

Cilj i objašnjenje radionice:

Na osnovu nekolicine političkih plakata izloženih na izložbi Muzeja Slavonije *Plakat za plakat* objasniti uspostavu nove vlasti u Jugoslaviji nakon II. svjetskog rata.

Ishodi:

- učenik se upoznao s dolaskom KPJ-a na vlast u Jugoslaviji 1945. godine
- učenik je razvio kritički stav o povijesnim događajima na osnovu povijesnih izvora.
- učenik je vježbao vještinu rada s povijesnim izvorom

Artikulacija radionice

1. Upoznavanje s izložbom Plakat za plakat
2. Podjela nekoliko odabranih plakata sa zadacima učenicima
3. Rad na izvorima
4. Razgovor s učenicima o plakatima uz ponavljanje od prije stečenog gradiva (uz pomoć shema, fotografija)
5. Pokušaj zajedničkog odgovora na ključno pitanje

Kontekst i zadaci za učenike

Ključno pitanje radionice: Je li politička (izborna) kampanja 1945. godine u Jugoslaviji bila potrebna?

Kontekst

Plakati su osvanuli u rano jutro 11. studenog 1945., netom prije samog početka izbora za Ustavotvornu skupštinu Jugoslavije. Ustavotvorna skupština je trebalo odlučiti o ustroju (nove) Jugoslavije (republika ili monarhija). Na izborima nije postojala alternativa, unatoč činjenici da je na izborima postojala mogućnost davanja glasa u jednu od dviju ponuđenih kutija (tada se glasalo na način da se ubacivala kuglica u kutiju, na kojoj je bila izvješena politička lista). Na jednoj kutiji je bila izvješena lista Narodnog fronta, na čelu koje je bio Josip Broz Tito. Na listi su se našli članovi KPJ-a i njihovi simpatizeri. Druga ponuđena kutija na izborima je bila »kutija bez liste«. Drugim riječima, mogli ste dati glas ili za Narodni front ili protiv Narodnog fronta.

Zadaci i pitanja:

Promotri dobro plakat!

Što i koga sve uočavaš na plakatu?

Promotri kako su pojedini likovi obučeni, oblikovani na plakatu. Likovi na plakatu su oblikovani stereotipno, oni su arhetipovi (modeli) određenih skupina. Koje skupine uočavaš na plakatima? Asociraju li te pojedini ilustrirani likovi na koga?

Koje popratne tekstove uočavaš na plakatu? U kakvoj su vezi sa ilustracijama?

Jesu li plakati propagandni ili antipropagandni? Objasni odgovor.

Što plakati propagiraju ili anti propagiraju? Objasni odgovor?

Što misliš tko je naručio te plakate?

Zašto su se ti plakati uopće pojavili netom prije izbora?

Kontekst

Ustavotvorna skupština svoje zasjedanje je održala 29.11.1945. godine i na njoj je proglašena Federativna Narodna Republika Jugoslavija.

Zadaci i pitanja:

1. Koja opcija je pobijedila na izborima?
2. Pokušaj odgovoriti na ključno pitanje!

Literatura

- Goldstein, Ivo. *Hrvatska 1918.-2008*. Zagreb: EPH, Novi liber, 2008.
- Leček Suzana, Magdalena Najbar-Agičić, Damir Agičić, Tvrtko Jakovina. *Povijest 4: za četvrti razred gimnazije*. Zagreb: Profil, 2006.
- Matković, Hrvoje. *Na vrelima hrvatske povijesti*. Zagreb: Golden marketing, 2006.
- _____, *Povijest Jugoslavije*, Zagreb: Naklada Pavičić, 2003.
- Mihelčić, Goran, Vjekoslav Ravlić. *Povijest 4, priručnik s CD-om za nastavnike za četvrti razred gimnazije*. Zagreb: Profil, 2009
- Rendić-Miočević, Ivo. *Učenik – istražitelj prošlosti: novi smjerovi u nastavi povijesti*. Zagreb: Školska knjiga, 2005.
- Stradling, Robert. *Multiperspektivnost u nastavi povijesti*. Preveli Silvije Devald i Draženka Kešić. Zagreb: Srednja Europa, 2005.
- Vrbetić, Marija. *Nastava povijesti u teoriji i praksi*. Zagreb: Školska knjiga 1968.
- Willingham, Daniel T., *Why don't students like school? A cognitive scientist answers questions about how the mind works and what it means for the classroom*. San Francisco: Jossey-Bass, 2009.
- Dodatak Preporuci Vijeća Europe R (2001) 15 o nastavi povijesti u 21. stoljeću. *Povijest u nastavi*, I, br. 1 (2003): 7-13.
- Udžbenički standard*. Zagreb: MZOS, 2006. <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/296732.html>

SUMMARY

Teaching a class in a museum – an example of cooperation between a school and a museum

In this article the author demonstrates some advantages of cooperating with a museum when planning lessons and teaching a class. After an introductory discussion in which some benefits of using primary sources are shown, the author describes an example of a class created by Denis Detling, history teacher and museum educator. The class intended for fourth grade high school students was performed in the Museum of Slavonia in Osijek. The author then proceeds to analyze the benefits of this kind of instruction teachers and students.